

झारखण्ड शैक्षिक अनुसन्धान एवं प्रशिक्षण परिषद्, राँची
वार्षिक परीक्षा 2023-24

आदर्शप्रश्नपत्रम्
संस्कृतम् (ऐच्छिकम्)
(बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः)

कक्षा – एकादशी

समय: - 60 निमेषाः

विषय: - संस्कृतम्

पूर्णांकाः – 40

सामान्यनिर्देशाः -

- अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारिंशत् (40) प्रश्नाः। (इस प्रश्न-पत्र में 40 प्रश्न हैं।)
- सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः। (सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।)
- प्रत्येकप्रश्नार्थं एकोऽङ्को निर्धारितः। (प्रत्येक प्रश्न के लिए एक अंक निर्धारित है।)
- प्रत्येकप्रश्नस्य चत्वारो विकल्पाः। उचितविकल्पं चिनुत। (प्रत्येक प्रश्न के चार विकल्प दिए गए हैं। उचित विकल्प का चयन करें।)
- अनुचितोत्तरार्थं कोऽपि नकारात्मकोऽङ्को नास्ति। (गलत उत्तर के लिए कोई नकारात्मक अंक नहीं है।)

अपठितांशावबोधनम्

निर्देश : अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् विकल्पेभ्यः उत्तरं चिनुत-

अस्माकं जीवने अनेके जनाः सहचारिणः भवन्ति यथा मित्राणि, बान्धवाः आदयः। परं विपत्तिकाले एव एतेषां मूल्यांकनम् भवति। आचार्येण चाणक्येन उक्तम्-यः जनः रोगसमये भवतः पार्श्वे तिष्ठति स एव यथार्थः सहचरः भवति। यदा जीवने कोऽपि भयंकरं कष्टं प्राप्नोति, तस्मिन् समये च यः जनः साहाय्यं करोति सः निश्चयेन सत्यः सखा भवति। एतादृशैः जनैः सह कदापि मित्रता न त्यजनीया। यथार्थमित्राणि तु सदैव सम्माननीयाः।

प्रश्नाः

1. मित्राणां मूल्यांकनम् कदा भवति?

(क) सम्पत्तिकाले

(ख) ददातिकाले

(ग) विपत्तिकाले

(घ) उन्नतिकाले

2. के सम्माननीयाः भवन्ति?

(क) अमित्राणि

(ख) कुमित्राणि

(ग) सौमित्राणि

(घ) यथार्थमित्राणि

3. यथार्थमित्रैः सह का न त्यजनीया ?

(क) शत्रुता

(ख) मित्रता

(ग) रिपुता

(घ) ईर्ष्या

4. 'कष्टम्' इति विशेष्यस्य विशेषणपदं किम् अत्र प्रयुक्तम्?

(क) भयंकरम्

(ख) सत्यः

(ग) कदापि

(घ) निश्चयम्

5. 'एतेषां' पदे का विभक्तिः?

(क) चतुर्थी

(ख) पंचमी

(ग) षष्ठी

(घ) सप्तमी

पठितावबोधनम्

निर्देशः-अधोलिखितं पद्यं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् विकल्पेभ्यः उत्तरं चिनुत-

तत्रास्तीशः, कठिनां भूमिं

यत्र हि कर्षति लाङ्गलिकः।

यत्र च जनपदस्थकर्ता

प्रस्तरखण्डान् दारयते॥

6. उपर्युक्तपद्यांशः कस्मात् ग्रंथात् संकलितः?

(क) मृच्छकटिकात्

(ख) गीताञ्जल्याः

(ग) रामायणात्

(घ) जातकमालायाः

7. लाङ्गलिकः किं करोति ?

(क) सीव्यति

(ख) कर्षति

(ग) शिक्षयति

(घ) उपदिशति

8. प्रस्तरखण्डान् कः दास्यते ?

(क) रथ्यकर्ता

(ख) शौचिकः

(ग) स्वर्णकारः

(घ) शिक्षकः

9. 'कर्षति' इत्यस्मिन् पदे कः लकारः प्रयुक्तः?

(क) लृटलकारः

(ख) लटलकारः

(ग) लोटलकारः

(घ) लङ्गलकारः

10. 'कठिनां भूमिं' अनयोः पदयोः विशेषणपदं किम् ?

(क) कठ्

(ख) भूमिं

(ग) कठिनां

(घ) भू

निर्देशः-अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रदेतान् प्रश्नान् विकल्पेभ्यः उत्तरं चिनुत-

रदनिका-- (सनिर्वेदं निःश्वस्य) जात! कुतोऽस्माकं सुवर्णव्यवहारः ? तातस्य पुनरपि ऋद्ध्या सुवर्णशकटिकया क्रीडिष्यसि । (स्वगतम्) तद्यावद् विनोदयाम्येनम् आर्यायाः वसन्तसेनायाः समीपमुपसर्पिष्यामि (उपसृत्य) आर्ये! प्रणमामि ।

वसन्तसेना --रदनिके! स्वागतं ते । कस्य पुनरयं दारकः ? अनलङ्कृत- शरीरोऽपि चन्द्रमुखम् आनन्दयति मम हृदयम्।

रदनिका-- एष खलु आर्यचारुदत्तस्य पुत्रो रोहसेनो नाम ।

वसन्तसेना - -(बाहू प्रसार्य) एहि मे पुत्रक ! आलिङ्ग ।

(इत्यङ्के उपवेश्य)

अनुकृतमनेन पितुः रूपम्।

11. उपर्युक्तनाट्यांशः कस्मात् ग्रंथात् संकलितः ?

(क) अभिज्ञानशाकुन्तलात्

(ख) मृच्छकटिकात्

(ग) उत्तररामचरितात्

(घ) रूपरुद्रीयात्

12. रोहसेनः कस्य पुत्रः आसीत्?

(क) वसन्तसेनायाः

(ख) रदनिकायाः

(ग) चारुदत्तस्य

(घ) शकारस्य

13. "एहि मे पुत्रक ! आलिङ्ग ।" इति कस्य कथनम्?

(क) चारुदत्तस्य

(ख) वसन्तसेनायाः

(ग) रदनिकायाः

(घ) मदनिकायाः

14. 'क्रीडिष्यसि' पदे कः लकारः प्रयुक्तः ?

(क) लट्

(ख) लृट्

(ग) लोट्

(घ) लङ्

15. 'अनलङ्कृत- शरीरः' अनयोः पदयोः विशेष्यपदं किम्?

(क) अनल

(ख) शरीरः

(ग) अनलङ्कृत

(घ) लङ्कृत

निर्देशः-अधोलिखितं गद्यं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् विकल्पेभ्यः उत्तरं चिनुत-

रिनग्धमश्नीयात्, रिनग्धं हि भुज्यमानं स्वदते, क्षिप्रं जरां गच्छति, वातमनुलोमयति, शरीरमुपचिनोति, दृढीकरोतीन्द्रियाणि, बलाभिवृद्धिमुपजनयति, वर्णप्रसादं चाभिनिर्वर्तयति; तस्मात् रिनग्धमश्नीयात्।

मात्रावदश्नीयात्, मात्रावद्धि भुक्तं वातपित्तकफानपीडयदायुरेव विवर्धयति केवलं सुखं विपच्यते, न चोष्माणमुपहन्ति, अव्यथं च परिपाकमेति, तस्मान्मात्रावदश्नीयात्।

16. कीदृशं भोजनम् इन्द्रियाणि दृढीकरोति ?

आर्यखण्ड शैक्षिक अनुसंधान एवं प्रशिक्षण परिषद्, राँची

[मॉडल प्रश्न पत्र]

(2023-24)

Page 4 of 10

(क) मात्रावद्

(ख) उष्णम्

(ग) शीतलम्

(घ) स्निग्धम्

17. मात्रावद् कथम् अश्लीयात् ?

(क) आयुविवर्धनाय

(ख) बलं विवर्धनाय

(ग) वर्णं विवर्धनाय

(घ) रोगं विवर्धनाय

18. 'तरुमात्' पदे का विभक्तिः?

(क) द्वितीया

(ख) तृतीया

(ग) चतुर्थी

(घ) पंचमी

19. 'चोष्माणम्' अस्य सन्धिविच्छेदं किम् ?

(क) चो+ ऊष्माणम्

(ख) चोष्मा+ णम्

(ग) च + उष्माणम्

(घ) च + ऊष्माणम्

20. अव्ययं चिनुत –

(क) च

(ख) वर्णप्रसादं

(ग) भुक्तं

(घ) अव्यथं

खण्ड-ग

(व्याकरणकार्यम्)

21. सप्ताहे सप्त दिनानि -----।

(क) भवति

(ख) भवतः

(ग) भवन्ति

(घ) भवतु

22. एकदा अहम् एकं व्याघ्रं -----।

(क) अपश्यम्

(ख) अपश्याव

(ग) अपश्याम

(घ) अपश्यः

23. 'सेव्' धातोः लृटलकारे प्रथमपुरुषबहुवचने रूपं चिनुत-

(क) सेविष्यते

(ख) सेविष्येते

(ग) सेविष्यन्ते

(घ) सेविष्यसे

24. 'पितृ' शब्दस्य चतुर्थी एकवचने रूपं भवति-

(क) पित्रा

(ख) पित्रे

(ग) पितुः

(घ) पितरम्

25. सः मह्यं ----- आनयति।

(क) पुष्पाः

(ख) पुष्पौ

(ग) पुष्पाणि

(घ) पुष्पः

26. -----अभितः वृक्षाः सन्ति।

(क) विद्यालयस्य

(ख) विद्यालयम्

(ग) विद्यालयः

(घ) विद्यालयात्

27. भिक्षुकः----- काणः ।

(क) नेत्रेण

(ख) नेत्रात्

(ग) नेत्रस्य

(घ) नेत्रम्

28. स्वस्ति -----।

(क) तव

(ख) त्वाम्

(ग) तुभ्यम्

(घ) तस्य

29. 'ह्' वर्णस्य उच्चारणस्थानं किम् ?

(क) तालुः

(ख) दन्ताः

(ग) ओष्ठौ

(घ) कण्ठः

30. एतेषु वर्णेषु दन्त्यवर्णः कः ?

(क) व्

(ख) प्

(ग) ध्

(घ) ख्

31. "क्+प्+अ+त्+र्+ङ+य्+अः" इत्यस्य वर्णसंयोजनं कृत्वा लिखत-

(क) क्षत्रीयः

(ख) क्षत्रिया

(ग) क्षेत्रीय

(घ) क्षत्रियः

32. मया पुस्तकं -----।

(क) पठति

(ख) पठ्यते

(ग) पठामि

(घ) पठ्यन्ते

33. ----- किं पठ्यते ?

(क) त्वम्

(ख) त्वाम्

(ग) त्वया

(घ) तुभ्यम्

34. 'भग्नावशेषः' इत्यस्य सन्धिविच्छेदं चिनुत-

(क) भग्ना + वशेषः

(ख) भग्न+ अवशेषः

(ग) भग्नाव + शेषः

(घ) भग्नौ + शेषः

35. 'कः+ चित्' अस्य सन्धिपदं चिनुत-

(क) कश्चित्

(ख) कस्यचित्

(ग) कःचित्

(घ) कस्मिंश्चित्

36. 'गीताञ्जलिः' इत्यस्य रचनाकारः कः?

(क) अरविन्दघोषः

(ख) आर्यशूरः

(ग) शूद्रकः

(घ) रवीन्द्रनाथटैगोरः

37. शूद्रकस्य रचनां चिनुत-

(क) मृच्छकटिकम्

(ख) जातकमाला

(ग) भवानी भारती

(घ) रसविमानम्

38. 'बाणोच्छिष्टं जगत्सर्वं' इति कस्य विषये प्रसिद्धः?

(क) माघस्य

(ख) बाणभट्टस्य

(ग) अम्बिकादत्तस्य

(घ) श्रीहर्षस्य

39. कविषु ----- श्रेष्ठः।

(क) कालिदासः

(ख) कालिदासे

(ग) कालिदासेन

(घ) कालिदासस्य

40. 'रूपरुद्रीयम्' कस्य रचना ?

(क) अभिराजराजेन्द्रमिश्रस्य

(ख) कालिदासस्य

(ग) भारवेः

(घ) माघस्य

झारखण्ड शैक्षिक अनुसन्धान एवं प्रशिक्षण परिषद्, राँची

वार्षिक परीक्षा 2023-24

आदर्शप्रश्नपत्रम्

संस्कृतम् (ऐच्छिकम्)

(बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः)

कक्षा – एकादशी

विषयः - संस्कृतम्

उत्तराणि

1. (ग) विपत्तिकाले
2. (घ) यथार्थमित्राणि
3. (ख) मित्रता
4. (क) भयंकरम्
5. (ग) षष्ठी
6. (ख) गीताञ्जल्याः
7. (ख) कर्षति
8. (क) रथ्यकर्ता
9. (ख) लट्लकारः
10. (ग) कठिनां
11. (ख) मृच्छकटिकात्
12. (ग) चारुदत्तस्य
13. (ख) वसन्तसेनायाः
14. (ख) लृट्
15. (ख) शरीरः
16. (घ) स्निग्धम्
17. (क) आयुविवर्धनाय
18. (घ) पंचमी
19. (ग) च + उच्चाणम्
20. (क) च
21. (ग) भवन्ति
22. (क) अपश्यम्
23. (ग) सेविष्यन्ते
24. (ख) पित्रे
25. (ग) पुष्पाणि
26. (ख) विद्यालयम्
27. (क) नेत्रेण
28. (ग) तुभ्यम्
29. (घ) कण्ठः
30. (ग) ध्
31. (घ) क्षत्रियः
32. (ख) पठ्यते
33. (ग) त्वया
34. (ख) भग्न+ अवशेषः
35. (क) कश्चित्
36. (घ) रवीन्द्रनाथटैगोरः
37. (क) मृच्छकटिकम्
38. (ख) बाणभट्टस्य
39. (क) कालिदासः
40. (क) अभिराजराजेन्द्रमिश्रस्य

